

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ การบริหารงานในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่เป็นระบบ เพื่อใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างเหมาะสมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ไฟโรจน์ คชชา 2540 : 1) ปัจจัยในการบริหารงานในองค์การที่ประสบผลสำเร็จนั้น อธิปัติย์ คลีสุนทร (2537 : 61) กล่าวว่า องค์การใดมีปัจจัยการบริหารที่สมบูรณ์องค์การนั้นจะสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือทำงานตามภาระหน้าที่ให้ลุล่วงไปได้โดยง่ายปัจจัยการบริหารดังกล่าวโดยสรุปแล้วประกอบด้วย คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งเรียกกันโดยทั่ว ๆ ไปว่า 4 M's (Man, Money, Material, Management) ปัจจุบันแนวความคิดว่าองค์ประกอบการบริหารที่จะช่วยทำให้งานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนั้น ควรประกอบด้วยองค์ประกอบอีก 2 ส่วนคือ สารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) ในส่วนสารสนเทศและการตัดสินใจ ผู้บริหารที่จะสามารถประสบความสำเร็จในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องรู้จักการใช้ทรัพยากรหลัก 4 ประการอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ เงิน (Money) วัสดุและอุปกรณ์ (Materials) บุคลากร (People) และสารสนเทศ (Information) (สถาบันราชภัฏธนบุรี 2545 : 3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยมาตรา 58 ความว่าบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติและ มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 ว่าด้วย แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การค้าและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ใน มาตรา 68 ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุน พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนรวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว

ในปัจจุบันองค์ประกอบของระบบสารสนเทศคือเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ในองค์กรจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจะได้มีระบบสารสนเทศที่ดี เป็นองค์ประกอบของการปฏิบัติงาน การตัดสินใจและการวางแผนเพื่อจะได้พัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหตุผลที่สำคัญที่ต้องมีระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินกิจการขององค์กร เพราะระบบสารสนเทศที่ดีจะช่วยในการแข่งขันและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร (กรมสามัญศึกษา 2538 : 3) จะเห็นได้ว่าระบบข้อมูลสารสนเทศนับว่ามีความสำคัญในปัจจุบัน เพราะข้อมูลสารสนเทศเป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหาร ช่วยในการกำหนดนโยบายและวางแผน ตลอดจนควบคุม ติดตาม และประเมินผลในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จำเป็นจะต้องนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ตรงจุด ตรงปัญหา อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ตรงจุด ตรงปัญหา ไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย ถ้าหากบุคลากรในโรงเรียนทุกคนไม่ให้ความร่วมมือ และการดำเนินงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนไม่เป็นระบบ ปัจจุบันการดำเนินงานสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษายังยุ่งยากซับซ้อน ขาดแนวทางในการจัดระบบที่ถูกต้อง ขาดประสิทธิภาพและคุณภาพ อีกทั้งถ้าหากโรงเรียนมัธยมศึกษา มีระบบสารสนเทศที่ดี จะช่วยให้เกิดความได้เปรียบในการบริหารงาน ทำให้สามารถเป็นผู้นำในการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและสร้างทางเลือกใหม่ ๆ อีกด้วย กรมสามัญศึกษาตระหนักดีถึงความสำคัญใน

เรื่องนี้และพยายามจะพัฒนาระบบสารสนเทศในหน่วยงานระดับย่อยลงมาให้มีประสิทธิภาพ โดยได้นำความรู้และความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา ออกเผยแพร่ในการอบรมครูหลายแห่ง ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพื่อให้ครู-อาจารย์ และผู้บริหารการศึกษามองเห็นความสำคัญในการพัฒนาระบบสารสนเทศในโรงเรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำแผนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนขึ้น เพื่อให้การบริหารโรงเรียนและการดำเนินการจัดการศึกษาของประเทศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาได้นำเอาแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติ

นโยบายกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2546 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาไว้ 10 ยุทธศาสตร์ ซึ่งได้กำหนดไว้ใน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังนี้ คือเร่งขยายเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) เครือข่ายคอมพิวเตอร์และระบบการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นจังหวัดขนาดกลาง มีโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ทั้งหมด 32 โรงเรียน หน่วยงานนิเทศก์สำรวจความต้องการการนิเทศในโรงเรียน พบว่าโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 มีความต้องการในการนิเทศเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน ร้อยละ 95 (กรมสามัญศึกษา 2542 : 7) จากการประเมิน ติดตามผล การจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า โรงเรียนจัดระบบสารสนเทศอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่พึงพอใจ เนื่องจากสาเหตุปัญหาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดระบบสารสนเทศ เครื่องมือและอุปกรณ์ การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารของโรงเรียน และขาดแนวทางในการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียน ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องมุ่งแก้ไขและวางแผนพัฒนา (กรมสามัญศึกษา 2542 : 1)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยแนวโน้มนำการจัดระบบสารสนเทศในงานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ทราบข้อสนเทศแนวโน้มนำการจัดระบบสารสนเทศในงานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อที่จะได้ร่วมกันหาวิธีและแนวทางการแก้ปัญหาขึ้น อันเป็นการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศในงานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ และคุณภาพตามขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในด้านระบบสารสนเทศโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดระบบสารสนเทศในงานบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2546 – 2555)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวโน้มการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2546 - 2555) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาแนวโน้มการจัดระบบสารสนเทศในงานบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2546 - 2555) เฉพาะหัวข้อ ดังต่อไปนี้

- งานบริหาร
- งานวิชาการ
- งานธุรการ
- งานปกครอง
- งานบริการ
- งานโรงเรียนกับชุมชน
- การบริหารอาคารสถานที่

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวโน้ม หมายถึง พัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตตามทรรศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

ระบบ หมายถึง ชุดองค์ประกอบ (Element) ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่จัดระบบแล้วผ่านการวิเคราะห์และประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่สามารถใช้ประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ทันทีตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกๆ สารสนเทศสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ระบบสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลและการประมวลผลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น อัตราครูต่อนักเรียน อัตรานักเรียนต่อห้องเรียน

การจัดระบบสารสนเทศในงานบริหาร หมายถึง ข้อมูลและการประมวลผลเพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารงานตามภารกิจหลักของโรงเรียน โดยมี 5 ขั้นตอน

1. การจัดเก็บข้อมูล หมายถึงวิธีการที่จะได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยการใช้เครื่องมือในรูปแบบต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูล
2. ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูล หมายถึง การตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาให้ตรงตามสภาพที่เป็นจริง โดยสามารถรวบรวมข้อมูลไว้ในรูปแบบต่าง ๆ
3. ประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 2 มาคำนวณหาค่าสถิติ และหาข้อสรุป และวิเคราะห์ข้อมูล
4. การจัดเก็บสารสนเทศ หมายถึง การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศให้นำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีที่ต้องการ
5. นำไปใช้ตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการบริหาร ให้ตรงกับความต้องการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 32 โรงเรียน

ทศวรรษ หมายถึง ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2546 - 2555

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง นักการศึกษาซึ่งมีประสบการณ์โดยตรงในด้านการบริหาร หรือการวางแผน การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

หรือเป็นนักวิชาการที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม รอบที่ 1

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา หรือครูผู้สอนผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มี
ส่วนรับผิดชอบการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัด
กำแพงเพชร โดยตรง ได้จากการคัดเลือกของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2
และรอบที่ 3 จำนวน 25 คน

งานบริหาร หมายถึง งานในขอบข่ายการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

งานธุรการ หมายถึง การวางแผนงานธุรการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงาน
สารบรรณ การบริหารงานการเงินและการบัญชี การบริหารงานพัสดุ การบริหารงานทะเบียนและ
สถิติข้าราชการครูและลูกจ้าง

งานวิชาการ หมายถึง การวางแผนงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการ
สอน การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การวัดและประเมินผลการเรียน และงานทะเบียน
นักเรียน การประเมินผลการจัดการงานวิชาการ

งานปกครอง หมายถึง การวางแผนงานปกครองนักเรียน การบริหารงานปกครอง การ
ส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่
เหมาะสมของนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การประเมินผลงาน
ปกครองนักเรียน

งานบริการ หมายถึง การวางแผนงานบริการ การบริหารงานบริการ การจัดบริการด้าน
สาธารณูปโภค การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การจัดบริการโภชนาการ การจัดบริการสุขภาพอนามัย
การจัดบริการห้องสมุด การจัดบริการโสตทัศนูปกรณ์ การจัดบริการแนะแนว การจัดกิจกรรม
สหกรณ์ในสถานศึกษา การประเมินผลงานบริการ

งานโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ
ชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนการให้บริการชุมชนการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาชุมชนการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน

การบริหารอาคาร สถานที่ หมายถึง การบริหารบริเวณโรงเรียน การบริหารอาคารเรียน
การบริหารห้องเรียน การบริหารห้องพิเศษ การบริหารห้องบริการ การบริหารอาคารโรงฝึกงาน
การบริหารอาคารโรงอาหาร การบริหารอาคารหอประชุม การบริหารอาคารห้องน้ำ ห้องส้วม การ
บริหารอาคารพลศึกษา

เทคนิคเดลฟาย หมายถึง วิธีการวิจัยวิธีหนึ่งที่ใช้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต โดยอาศัยความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิ ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันนี้ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยการให้สัมภาษณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ตอบแบบสอบถามชนิดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 2 รอบ ซึ่งมีข้อกระทงตรงกันทั้ง 2 ฉบับ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้วิทยานิพนธ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน
2. ท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการทราบแนวโน้มในการบริหารจัดการ
3. ประเทศชาติได้รับประโยชน์ในการปฏิรูปการศึกษา อันเนื่องมาจากการได้แนวทางจากผลการวิจัยแนวโน้ม